

Høringsnotat -

Revidert Standard for begrepsbeskrivelser

2017-10-05

Innhold

1 Bakgrunn og historikk	2
1.1 Historikk	2
1.2 Hensikt med denne revisjonen	2
1.3 Prosess og deltagelse	2
2 Forslag til endringer	3
2.1 Forslag til den reviderte versjonen av standarden	3
2.2 Forslag til endringer i referanse katalogen	3
2.2.1 Tekstlig endring i beskrivelsen av bruksområdet	3
2.2.2 Vurdering om anbefalt vs. obligatorisk standard	3
3 Spesifikke spørsmål til høringsinstansene	4
3.1 Skal det tillates kun én eller flere anbefalte termer per språk/målform	4
3.1.1 Alternativ A - én og bare én anbefalt term tillatt per språk/målform	4
3.1.2 Alternativ B - maksimalt en anbefalt term per unik kombinasjon av språk/målform, termform og målgruppe	4
3.2 Om definisjoner av basisbegreper	5
3.3 Om veilederen for bruk av standarden	5
Vedlegg A - Utdypende om SKOS som en internasjonal spesifisering	6
Vedlegg B - Arbeidsgruppen	7

1 Bakgrunn og historikk

1.1 Historikk

Standard for begrepsbeskrivelser v.1.0¹ ble utgitt 11. mai 2012. Standarden skal “sikre at dokumentasjon av begreper gjøres på en felles, strukturert måte”, og “stiller krav til *innhold* i beskrivelse av begrep, det vil si hvilke elementer som må være med i beskrivelsen”.

1.2 Hensikt med denne revisjonen

Det er flere grunner til at standarden revideres, bl.a.:

- Både Digital agenda² og Digitaliseringsrundskrivet³ skriver at den enkelte virksomheten skal ha oversikt over hvilke data den håndterer, hva dataene betyr, hva de brukes til, hvilke prosesser de inngår i, og hvem som kan bruke dem (informasjonsforvaltning).
- SKATE⁴-initiert samarbeid om informasjonsforvaltning, deriblant å etablere en felles oversikt over data som offentlig sektor forvalter, forutsetter gode, strukturerte, standardiserte og maskinlesbare begrepsbeskrivelser.
- Standarden skulle vurderes 3 år etter ferdigstilling.
- Vurderingen av noen av innspillene fra høringsrunden forut for fastsetting av v.1.0 av standarden, ble utsatt til denne revisjonsrunden.
- Flere offentlige virksomheter har arbeidet med begrepsdefinisjoner den senere tid, og det er dermed mer erfaring på dette området.

1.3 Prosess og deltagelse

Forut for dette revisjonsarbeidet, gjennomførte Difi en uformell behovsinnhentingfase september 2016⁵. Det kom inn til sammen 10 svar, 7 med konkrete endringsforslag og 3 var fornøyde med v.1.0 av standarden. Et tydelig råd fra innspillrunden var å se denne standarden som bare spesifiserte innhold, i sammenheng med hvordan begrepsbeskrivelsene skulle utveksles/tilgjengeliggjøres maskinelt.

Det ble satt sammen en arbeidsgruppe for å utarbeide forslag til den reviderte Standard for begrepsbeskrivelser. Se [vedlegg B](#) for sammensetning av arbeidsgruppen. Arbeidsgruppen har siden september 2016 hatt halvdagsmøter ca. hver tredje uke. Arbeidsgruppen har utarbeidet følgende:

- Høringsversjonen til den reviderte Standard for begrepsbeskrivelser.
- Veileder for bruk av Standard for begrepsbeskrivelser.

¹ <https://www.difi.no/sites/difino/files/2012-05-13-mal-begrepsbeskrivelser-1-0-1-.pdf>, basert på utredningen https://www.difi.no/sites/difino/files/2012-02-02-utredning-begrepsbeskrivelser-0.9_0.pdf

² <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-27-20152016/id2483795/sec2#KAP7>

³ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/digitaliseringsrundskrivet/id2569983/>

⁴ Skate (Styring og koordinering av tenester i e-forvaltning), <https://www.difi.no/fagomrader-og-tjenester/digitalisering-og-samordning/skate>

⁵ Uformell betyr at innspillene ikke nødvendigvis må representere virksomhetens syns på saken. <https://www.difi.no/fagomrader-og-tjenester/digitalisering-og-samordning/standarder/standarder/gi-innspill-til-revisjon-av-standard-begrepsbeskrivelser>

Det skal startes et utredningsarbeid for å se på mulige kandidater til standard(er) for utveksling av begrepsbeskrivelser (arbeidstittel). Planen er å få dette ferdig behandlet av Standardiseringsrådet i løpet av første halvår 2018. Arbeidet med å fastsette standard(er) for utveksling av begrepsbeskrivelser kan medføre justeringer av denne standarden. Man tar i så fall sikte på at de potensielle justeringer blir tatt med i høringsprosessen for standard(er) for utveksling av begrepsbeskrivelser.

2 Forslag til endringer

2.1 Forslag til den reviderte versjonen av standarden

Det er flere, både større og mindre, endringer som er foreslått i denne reviderte versjonen av standarden, hovedsakelig:

- Det er nå utarbeidet en UML-modell som formelt definerer standarden.
- Standarden inneholder også definisjoner av en del basisbegreper innen begrepsarbeid som er brukt i standarden.
- Denne versjonen skiller bare mellom “obligatorisk” eller “valgfri”, dvs. Ikke en tredeling som forrige versjon hadde.
- Entitetstypen Begrepssamling er ny.
- Flere nye egenskaper i entitetstypen Begrep.

2.2 Forslag til endringer i referansekatalogen

2.2.1 Tekstlig endring i beskrivelsen av bruksområdet

Vi foreslår følgende endringer for Bruksområde “Begrepsanalyse og definisjonsarbeid”,

<https://www.difi.no/fagomrader-og-tjenester/digitalisering-og-samordning/standarder/referansekatalogen/begrepsanalyse-og-definisjonsarbeid>:

- “Målgruppen er alle som ~~er interessert i arbeider med~~ terminologi og fagspråk. ~~Ikke minst vil fagfolk og (fag)oversettere kunne ha utbytte av innholdet.~~”
- “I arbeid med å beskrive begreper anbefales det å benytte:
 - Standard for begrepsbeskrivelser v. ~~1.02.0.~~”, med lenke til den nye versjonen når den blir godkjent.
- Hele punktet “Når gjelder kravene fra?” flyttes fra denne områdeoversikten, til siden om den enkelte standarden. For denne standarden: “Anbefalingene er gjeldende. Innført ~~28.03.2014~~01.01.2018.”
- Hele punktet “Hvordan tilfredsstille kravene?” flyttes fra denne områdeoversikten, til siden om den enkelte standarden.

2.2.2 Vurdering om anbefalt vs. obligatorisk standard

Ingen endring, dvs. “Anbefalt”.

3 Spesifikke spørsmål til høringsinstansene

I tillegg til kommentarer og synspunkter på de foreslåtte endringene, ønsker vi eksplisitt kommentarer og innspill fra høringsinstansene på temaer som er tatt opp i dette kapitlet.

3.1 Skal det tillates kun én eller flere anbefalte termer per språk/målform

Som “constraint” i UML-modellen viser, har arbeidsgruppen ikke klart å komme frem til enighet når det gjelder om det skal tillates én og bare én anbefalt term per språk/målform, eller flere anbefalte termer per språk/målform, da maksimalt en per unik kombinasjon av språk/målform, termform og målgruppe.

Vi ber høringsinstansene om å gi oss tilbakemeldinger på hvilket av de to alternativene som bør velges, med begrunnelse.

3.1.1 Alternativ A - én og bare én anbefalt term tillatt per språk/målform

For å få til kommunikasjon på en enklest mulig og mest presis måte, bør hovedregelen være å ha samme anbefalt term for et gitt begrep uavhengig av målgruppe (publikum eller fagperson). Standarden bør derfor tillate kun én anbefalt term per språk/målform.

Som et generelt prinsipp skal norske forvaltningsstandarder dessuten basere seg på relevante internasjonale standarder/spesifikasjoner. SKOS⁶ er en slik internasjonal spesifisering som er relevant for begrepsanalyse og definisjonsarbeid. [SKOS Integrity Condition S14](#) sier at “a resource has no more than one value of skos:prefLabel per language tag”. Tilsvarende sier også [SKOS+XL Labeling Integrity](#) at “a resource has no more than one value of skos:prefLabel per language”. Å tillate flere anbefalte termer per språk vil derfor kollidere med SKOS. Se ellers [vedlegg A](#) for mer utdypende informasjon om SKOS en internasjonal spesifisering.

3.1.2 Alternativ B - maksimalt en anbefalt term per unik kombinasjon av språk/målform, termform og målgruppe

Standarden bør imidlertid også åpne for at det skal være mulig å skille mellom hva som er anbefalt term for fagpersoner og hva som er anbefalt term for publikum der det er nødvendig. Et eksempel kan være termene brukt på begrepet “kjøretøy som drives frem ved hjelp av belter”: Her vil lovtekster, forskrifter etc. som brukes for å regulere motorferdsel i utmark typisk bruke termen “beltekjøretøy”, mens Statens vegvesen i sin dialog med publikum vil foretrekke termen “snøscooter” for å sikre klarspråk. Vegvesenet vil da ha behov for å spesifisere for sine saksbehandlere, at det skal brukes termen “beltekjøretøy” i juridisk kommunikasjon, mens det skal brukes “snøscooter” i publikumsveiledningen. En slik differensiering vil også gjøre det lettere å sammenstille begreper kun rettet mot spesifikke målgrupper (enten fagpersoner eller publikum).

⁶ SKOS Simple Knowledge Organization System, W3C Recommendation 18 August 2009, <https://www.w3.org/TR/skos-reference/>

Tilsvarende gjelder også termform, f.eks.:

	Allmennheten	Spesialister
Anbefalt fullform term	Lov om behandling av personopplysninger	
Anbefalt kortform	personopplysningsloven	popplyl

3.2 Om definisjoner av basisbegreper

Det er i kapittel 3 av standardens høringsversjon tatt med definisjoner av en del basisbegreper innen begrepsarbeid som er brukt i standarden. Det er imidlertid ikke ment, heller ikke vurdert som hensiktsmessig, at alt i UML-modellen i kap. 4 skal ha sitt 1-til-1 tilsvar som begrepsdefinisjoner i kap. 3, hverken på innhold eller term.

Definisjonene er en normativ del av standarden. Vi ønsker med andre ord også å få standardisert definisjon av disse begrepene gjennom denne standardiseringsprosessen.

Vi ber om kommentarer og innspill fra høringsinstansene til bl.a.:

- Forslag til å forbedre de foreliggende definisjonene.
- Forslag til basisbegreper som ikke er tatt med i kapittel 3, men som er viktig for forståelse av standarden, fortrinnsvis med forslag til definisjon ved å bruke selve standarden.

3.3 Om veilederen for bruk av standarden

Det er lagt ved en foreløpig versjon av en Veileder for bruk av Standard for begrepsbeskrivelser. Den er ikke komplett, heller ikke godt nok kvalitetssikret. Veilederen er ikke en del av høringen. Den er lagt ved for å gjøre det lettere å forstå standarden.

Vi ønsker også kommentarer og innspill på veilederen, om temaene som er tatt med er godt nok forklart, om det er andre temaer som bør forklares osv.

Vedlegg A - Utdypende om SKOS som en internasjonal spesifikasjon

EU-forordningen [Regulation \(EU\) No 1025/2012](#) gir føringer for standardiseringsarbeidet i EU. Forordningen ser på hvordan man i offentlige anskaffelsesprosesser kan referere til standarder og tekniske spesifikasjoner fra anerkjente standardiseringsorganisasjoner som CEN, CENELEC, ETSI og ISO. Forordningen (EU) No 1025/2012 er EØS-førende, blant annet ved at anskaffelsesforskriften i norsk lov peker direkte på forordningen.

[«Multi-stakeholder Platform \(MSP\)»](#) er et rådgivende organ for kommisjonen for innføring av tekniske standarder og spesifikasjoner som er utarbeidet av andre organisasjoner enn de ovennevnte, som W3C, Oasis m.fl. I henhold til Regulation (EU) No 1025/2012 kan disse også refereres til i offentlige anskaffelsesprosesser.

Kort oppsummering av arbeidsprosesser i MSP, der SKOS har blitt identifisert og behandlet iht. til forordningen (EU) No 1025/2012:

- Steg 1: «Identification of ICT technical specifications», der nye spesifikasjoner blir foreslått og evaluert før MSP gir sitt råd til kommisjonen om standarden skal bli godkjent eller ikke.
- Steg 2: Kommisjonen vedtar ved forskrift (implementing decision) at standarden kan pekes på i offentlige anskaffelser.

Etter å ha konsultert MSP og «sectoral experts», har EU-kommisjonen vedtatt⁷ at SKOS kan refereres direkte til i offentlige anskaffelser.

Dette betyr at det ikke er hensiktsmessig, heller ikke i tråd med EU-lovgivningen og dermed norsk lovgivning, å utarbeide løsninger som kolliderer med SKOS-spesifikasjonen.

⁷ [Commission Implementing Decision \(EU\) 2017/1358 of 20 July 2017 on the identification of ICT Technical Specifications for referencing in public procurement \(Text with EEA relevance\)](#)

Vedlegg B - Arbeidsgruppen

Arbeidsgruppen var ledet av Difi ved Jim J. Yang. Skattedirektoratet ved Veronika Haderlein-Høgberg og Statens vegvesen ved Espen Vaager fungerte som sekretariat for arbeidsgruppen.

Følgende virksomheter og personer har vært i arbeidsgruppen for utarbeidelse av denne standarden samt veileder for bruk av standarden:

Virksomhet	Person
Arbeids- og velferdsdirektoratet (NAV)	Marit Torseth, Silje Emilienne Aanderud-Larsen
Arkivverket	Hans Fredrik Berg
Brønnøysundregistrene	David Norheim, Hilde Wågan Olsen, Sissel Sund
Direktoratet for forvaltning og IKT (Difi)	Jim J. Yang, Pia V. Jøsendal, Øystein Åsnes
Kartverket	Magni Busterud
Lånekassen	Gustav Aagesen
Oslo kommune	Inger-Mette Gustavsen
Politidirektoratet	Arne Dybdahl
Skattedirektoratet	Veronika Haderlein-Høgberg
Språkrådet	Ole Kristian Våge
Statens vegvesen	Espen Vaager
Statistisk sentralbyrå (SSB)	Anne Gro Hustoft